

SZILÁGYI MÁRTON:
Határpontok

Szilágyi Márton tanulmánykötete az utóbbi kilenc évben készült, korábban már publikált írásainak átdolgozott változatait tartalmazza, melyek – ahogy a cím is pontosan utal rá – a szerző ezen idő alatt egyre erősödő meggyőződésének megfelelően az irodalom- és a társadalomtörténet-írás „módszertudatos” ötvözésével készültek.

A tanulmányok elé illesztett bevezető alapján nemcsak arról alkothunk tiszta képet, miben is áll ez a módszertudatosság, hanem a két tudományterület körülírásának segítségével arról is, hogy Magyarországon milyen hagyományai és (sokszor rejtett) megjelenési formái voltak és vannak az irodalomtörténet-írásban a társadalomtörténeti megközelítésnek, mindezt összevetve a külföldi gyakorlattal és más eljárásokkal (például a mikrotörténelem-írással). Példák sora mutatja, milyen lehetőségeket tartogat ez az értelmezési keret főként a 18–19. századi irodalommal kapcsolatban, tipikus határpontként kiemelve az életrajzokat.

A kutató feladata elsősorban olyan alapos forráskutatás, amelynek során teljesen eltérő, különleges forrásokból és helyekről nagy

mennyiségű, apró részinformációk begyűjtésével vonhatók le mindkét szakterület számára jelentős következtetések. Az egyes tanulmányokat ennek megfelelően ez a pontosság, alaposág és körültekintés jellemzi. A szövegek első megjelenése óta napvilágot látott újabb elemzésekre való reflektálás nem pusztán ezt a magasfokú felkészültséget mutatja, hanem sok tanulmány esetében az újabb adalékok csak még inkább megerősítik a szerzőt korábbi állításaiban.

A kötet két részből áll. Az első rész tanulmányaiban egyes szerzők életútjának vagy az életút egy meghatározó elemének társadalomtörténeti vetületei bontakoznak ki, és ezzel együtt az irodalomtörténet-írás korábbi megállapításai finomodnak a társadalomtörténeti megközelítésnek és a történeti alaposágnak köszönhetően. Az első tanulmány Pajor Gáspárnak a kortársak szemében még egyértelmű irodalmi szerepvállalása mellett további lehetőségeit és társadalmi betagozódását segítő döntéseit elemzi. A következő két tanulmány az „átépülő Csokonai-kép” kihívásaira felel meg. Az első részben olvasható még a Dugonics András „nacionalizmusáról”, a Czákó Zsigmond öngyilkosságának környezetére tett hatásáról és a Petőfi Zoltán

nehéz örökségéről szóló tanulmány.

A második rész egy-egy szöveg (a Dayka Gáborról szóló tanulmány esetében pedig a Dayka által sajátkezűleg, illetve a Kazinczy által összeállított kötet) elemzéseit tartalmazza. Nemcsak a művek korabeli kontextusának és a kortárs befogadók lehetséges értelmezéseinek bemutatása áll az egyes elemzések középpontjában, hanem a szakirodalomban hagyományossá váló értelmezési sémák tettenérése és az azoktól némileg eltérő alternatív értelmezési lehetőségek is. A társadalomtörténeti megközelítés tétje ez utóbbiak sikeressége: a tanulmányok nem egyszerűen felülbírálnak korábbi állításokat. Az apró, eddig figyelmen kívül hagyott információk, utalások segítségével a régről hagyományozódó értelmezések mellé újabb, izgalmasabb, átgondoltabb koncepciók lépnek, anélkül, hogy elődeiket teljesen érvénytelenítenék.

A szövegekben felbukkanó viták, reflexiók bizonyítják a szerző által alkalmazott módszer termékenységét. A siker abban érhető tetten, hogy furcsa módon ennek a társadalomtörténeti megközelítésnek köszönhetően éppen az események egykori szereplői, az írók, szerkesztők, tanárok, az egyes emberek válnak az olvasó számára szinte közeli ismerőssé; és éppen ez az, ami fontos és élő diskurzussá

emeli magát az irodalomtudományt.

PATONAI ANIKÓ ÁGNES

(*Ráció Kiadó, Budapest, 2007,*
304 oldal, 2940 Ft)

Portré és imázs
Politikai propaganda
és reprezentáció
a kora újkorban

R. Várkonyi Ágnes 80. születésnapjára jelent meg az a tanulmánykötet, amelynek szerkesztői, szerzői egykori diákjai. Jelen sorok írója több okból is szerencsés: egyrészt volt szerencséje szigorlatozni a hatalmas tudású, szigorú, de igazságos professzor asszonynál, másrészt e kötet szerzői közül többekhez is járhatott szemináriumokra, előadásokra, amelyek egyetemi éveik legkedvesebb emlékei közül valók.

A könyvben található írásokat, melyeknek témája a politikai propaganda és reprezentáció, a szerkesztők hat fejezetbe csoportosították. Az összes tanulmány bemutatására természetesen nincs lehetőség, de néhányat mindenképpen ki kell emelni a kiváló írások közül.

A fiatal történész, Kármán Gábor „*Átkozott Konstantinápoly*” című írásában arról olvashatunk, hogy az Erdélyi Fejedelemség diplomatái nem fogadták nagy lelkesedéssel,